

УДК 130.2:316.72

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.63.21>

МІЖКУЛЬТУРНИЙ ДІАЛОГ ЯК ПРОСТІР САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ЛЮДИНИ XXI СТОЛІТТЯ

Оксана Петінова

*Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
вул. Старопортофранківська, 26, 65200, м. Одеса, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-1871-1201>*

Олег Кубаш

*Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
вул. Старопортофранківська, 26, 65200, м. Одеса, Україна
<https://orcid.org/0009-0003-1085-187X>*

У статті здійснено філософський аналіз міжкультурного діалогу як простору самовдосконалення людини в умовах глобалізації. Автори розкривають роль культури у формуванні гуманістичного світогляду, духовної безпеки та міжнаціональної згоди, акцентуючи на викликах, зумовлених уніфікаційними тенденціями, культурними конфліктами й зростанням глобальної взаємозалежності. На основі сучасних досліджень міжкультурної комунікації, кроскультурного менеджменту та глобальної культурної політики проаналізовано ключові механізми формування міжкультурної компетентності. *Актуальність теми* полягає в тому, що глобалізаційні процеси не лише поєднують різні суспільства, а й створюють загрозу культурній уніфікації, звуження різноманітності та загострення ціннісних розбіжностей. У цьому контексті міжкультурний діалог постає як інструмент налагодження гармонійних відносин між культурами та як простір, у якому особистість розвиває свої моральні, комунікативні та когнітивні здібності. Сучасні філософські дослідження трактують міжкультурну взаємодію як обмін сенсами і як форму духовного зростання, що сприяє переосмисленню меж власної ідентичності й формуванню відкритості до Іншого. Метою статті є філософське обґрунтування міжкультурного діалогу як простору самовдосконалення людини в глобалізованому світі, що інтегрує культурні, моральні та комунікативні аспекти її розвитку. *Методологія дослідження* має комплексний міждисциплінарний характер і передбачає інтеграцію філософського аналізу, міжкультурних студій, порівняльної культурної політики та сучасних емпіричних даних, що дає змогу всебічно обґрунтувати міжкультурний діалог як простір особистісного розвитку та соціальної гармонізації у XXI столітті. Обґрунтовано, що міжкультурний діалог є як інструментом взаєморозуміння, так і чинником морального, інтелектуального й емоційного розвитку особистості. Запропоновано цілісну модель міжкультурної компетентності, наголошено, що ефективність міжкультурної взаємодії залежить від сталої культурної політики, здатної забезпечити доступ до культурних благ та підтримати розвиток національної ідентичності в глобальному контексті.

Ключові слова: міжкультурний діалог, глобалізація, культурна політика, міжкультурна комунікація, міжкультурна компетентність, самовдосконалення особистості, ідентичність, цінності, міжкультурний менеджмент, глобальна етика, сталий розвиток, культурні індустрії, національна спадщина, соціокультурна інтеграція.

Вступ. У XX столітті людство переживає глибоку трансформацію соціокультурних та ціннісних орієнтирів, зумовлену глобалізаційними процесами, технологічним розвитком і посиленням міжкультурних контактів. Водночас зростає роль культури як чинника

формування гуманістичного світогляду, духовної безпеки та міжнародної злагоди. В умовах зростання взаємозалежності держав та народів питання міжкультурного діалогу набуває особливого значення, адже саме він створює простір взаєморозуміння, взаємоповаги та саморозвитку особистості. Актуальність теми зумовлена тим, що глобалізація не лише поєднує суспільства, а й породжує ризики уніфікації, втрати культурної різноманітності та посилення ціннісних конфліктів. Тому міжкультурний діалог постає як механізм гармонізації відносин між культурами і водночас як середовище, у якому людина вдосконалює свої моральні, комунікативні та когнітивні якості. У сучасних філософських студіях міжкультурна взаємодія розглядається не лише як комунікаційний процес, а і як форма духовного розвитку, у межах якої відбувається переосмислення меж ідентичності та відкритість до Іншого.

Метою статті є філософське обґрунтування міжкультурного діалогу як простору самовдосконалення людини в глобалізованому світі, що інтегрує культурні, моральні та комунікативні аспекти її розвитку.

Методологія дослідження має комплексний міждисциплінарний характер і передбачає інтеграцію філософського аналізу, міжкультурних студій, порівняльної культурної політики та сучасних емпіричних даних, що дає змогу всебічно обґрунтувати міжкультурний діалог як простір особистісного розвитку та соціальної гармонізації у XXI столітті.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Досить показовим є дослідження О. Подри та Д. Лисої, яке розкриває особливості вирішення кроскультурних конфліктів у процесі зовнішньоекономічної діяльності, що є важливим аспектом процесів глобалізації. Автори наголошують, що порушення норм міжкультурної комунікації – від використання стереотипів до недостатньої толерантності та невмілого використання вербальних та невербальних засобів комунікації – часто стають джерелом конфліктів як під час переговорів з міжнародними партнерами, так і всередині організації [1]. Хотілося б наголосити, що в контексті збереження культурного різноманіття та національної спадщини важливою є теза про необхідність навчання та підготовки персоналу до міжкультурної взаємодії, оскільки знання культурних особливостей партнерів дає змогу мінімізувати ризики конфліктів та сприяє більш ефективній інтеграції культурних цінностей. Використання класифікацій бізнес-культур допомагає систематизувати інформацію про їхні відмінності та спільні риси, що є корисним інструментом для міжнародних підприємств у глобальному середовищі. Філософське розуміння цього підходу підкреслює важливість міжкультурного діалогу як основи взаєморозуміння, де глобалізація розглядається не лише як економічний, а і як соціально-культурний процес, що вимагає дбайливого збереження місцевих традицій та цінностей. Стратегії вирішення міжкультурних конфліктів є практичним механізмом, що дає змогу поєднувати глобальні бізнес-інтереси з культурною стійкістю та підтримкою національної ідентичності. Міжкультурне управління знаннями та компетенціями є не лише інструментом економічної ефективності, а й соціально-культурним фактором, що забезпечує підтримку культурного різноманіття та національної спадщини в глобалізованому світі.

Низка публікацій (І. Адегбіт, А. Омисоре, А. Санусі) присвячена вивченню впливу соціально-культурного середовища на ефективність бізнесу, демонструючи, що культурний контекст є визначальним фактором взаємодії організацій у глобальному середовищі [2], бар'єрів міжкультурної комунікації та управління різноманітністю робочої сили в мультикультурних організаціях, підкреслюючи необхідність стратегій, які мінімізують конфлікти та сприяють гармонізації інтересів різних культур [3]. Ю. Чен пропонує практичні інструменти для адаптації комунікацій та переговорів до культурних відмінностей, що забезпечує успішну міжнародну співпрацю [4]. Серед сучасних дослідників особливо

актуальною є проблема міжкультурного менеджменту та його роль у подоланні міжкультурних конфліктів, вплив культурних факторів на поведінку клієнтів та внутрішні стратегії компаній (Ю. Чіркова, М. Бортнікова, Л. Філатова) [5; 6].

Виклад основного матеріалу. У ХХ столітті міжкультурний діалог постає не лише як інструмент дипломатії чи механізм подолання соціальних бар'єрів, а і як простір, у якому вибудовується нова логіка людського розвитку. В епоху гібридних конфліктів, глобальних міграцій, цифрової революції та зростання культурної взаємозалежності культура перестає бути периферійною сферою життя. Вона стає фундаментом осмислення людської ідентичності у світі, де кордони дедалі більш символічні, а взаємодія між культурами визначає можливості особистісного та колективного зростання. Міжкультурний діалог формує рамку, в якій людині ХХІ століття відкривається простір для морального, інтелектуального та емоційного вдосконалення, адже саме через взаємне розуміння, культурний обмін та визнання різноманітності відбувається розширення горизонтів людського досвіду. Водночас ефективність міжкультурних процесів залежить від того, наскільки держави та міжнародні організації здатні забезпечити стійкі умови для розвитку культурних інститутів, креативних практик та інформаційної безпеки. Саме політика у сфері культури стає визначальним чинником, який упорядковує взаємодію між глобальними та локальними учасниками культурного простору, задає межі інклюзивності та рівності доступу до культурних благ. Сучасні виклики – від нерівномірного фінансування до зростання попиту на інтеграцію культурного складника до політики сталого розвитку – потребують аналітичної оцінки, що поєднує глобальні тенденції з національними особливостями. У цьому контексті, на нашу думку, важливо звернутися до міжнародних документа, які системно визначають світові тренди, дисбаланси та перспективи розвитку культурної сфери у ХХІ столітті.

Першим значним великим виданням, де представлені різні регіони світу та широкий спектр культурних сфер, є Глобальний Звіт ЮНЕСКО про культурну політику. Документ містить огляд культурної політики в глобальному контексті, забезпечує базу даних для розробки нових програм та поглиблення міжнародних партнерств. Звіт ґрунтується на 1 200 національних та місцевих звітах і 200 тематичних дослідженнях, підготовлених між 2019 і 2024 роками. Матеріали узагальнюють ключові регіональні та глобальні тенденції, підкреслюючи вирішальне значення культури для сталого розвитку, миру та безпеки. Видання відповідає на дедалі більший міжнародний попит на включення культури до майбутнього глобального порядку денного після 2030 року. З огляду на підвищення усвідомлення ролі культури як фактору формування інклюзивних та стійких суспільств, звіт представляє цілісне бачення реалізації культурної політики в різних секторах та регіонах світу, демонструючи, як держави інтегрують культурний вимір у свої стратегії розвитку. Документ не лише узагальнює позитивні тенденції, а й окреслює наявні дисбаланси у сфері доступу, фінансування та міжнародного партнерства. Так, це не лише аналітичний огляд, а й платформа для заклику до конкретних дій. Посилуючи голоси митців, місцевих громад та політичних лідерів, ЮНЕСКО пропонує виділити окрему Ціль сталого розвитку для культури в новому глобальному порядку денному після 2030 року, наголошуючи, що культура – це не лише інструмент, а й цінність сама по собі. Згідно зі звітом, 93% держав-членів, які подали національні звіти, вже включили культуру як ключовий компонент до своїх планів сталого розвитку. Культурні та креативні індустрії становлять 3,39 % світового ВВП та 3,55 % загальної зайнятості, а культурний туризм у 250 містах світу приніс 741,3 мільярда доларів у 2023 році. Однак значна нерівність зберігається: державні витрати на культуру в Європі та Північній Америці становлять у середньому 418,56 доларів на душу населення, що приблизно в 13 разів більше, ніж в інших регіонах [7; 8].

Для порівняння наведемо дані щодо України. Згідно з Інформаційно-аналітичною довідкою про бюджетне фінансування предметів відання Комітету Верховної Ради України з питань бюджету, у 2023 році фінансування культурної сфери скоротилося на 39,43 % порівняно з 2021 роком [9]. Порівняно з бюджетом на 2023 рік, видатки на культуру та медіа за 2024 рік в Україні зросли на 2,3 мільярда гривень, адже культура та інформаційна політика є важливими інструментами в гібридній війні та підтримці тилу. Загальний обсяг фінансування культури та медіа у 2024 році становив 10,7 мільярда гривень, з яких: 3,4 мільярда гривень виділено на функціонування та розвиток суспільних медіа й забезпечення інформаційної безпеки; 2,1 мільярда гривень – на підтримку розвитку української культури, зокрема театральних та концертних організацій; 554 мільйони гривень – на фінансування ініціатив у сфері культури та креативних індустрій, а також на популяризацію читання; 511 мільйонів гривень – на виробництво та поширення патріотичних фільмів та телесеріалів. У бюджеті на 2024 рік вперше передбачено видатки в розмірі 376 мільйонів гривень на сертифікати на придбання книг для дітей, а також фінансування проєктів з підтримки національних меншин та корінних народів [10]. Станом на 2025 рік на культуру та інформаційний простір виділено 9,6 мільярда гривень. Це передбачає значне скорочення фінансування державних установ культури, зокрема Українського інституту книги (далі – УІК), Українського культурного фонду (далі – УКФ) та Державного агентства з питань кіно. Так, бюджет УІК скорочено більш ніж на половину – з 466 мільйонів гривень до 178,6 мільйона гривень, що ставить під сумнів реалізацію програми книжкових сертифікатів та підтримку молодих авторів і перекладів. Бюджет УКФ скорочено майже на третину – з 215 мільйонів гривень до 145 мільйонів гривень, що обмежує фінансування мистецьких заходів. Водночас значно збільшено фінансування Національної суспільної телерадіокомпанії України, зокрема її регіональних філій та закордонного мовлення, що дає їй змогу висвітлювати війну в Україні та підтримувати проукраїнські нарративи за кордоном [11].

Отже, можемо підсумувати, що бюджетна політика України у сфері культури та медіа демонструє нестабільність фінансування в умовах війни, після збільшення видатків у 2024 році, у 2025-му спостерігалось їх скорочення. Соціально-культурні програми, особливо підтримка молодих авторів, перекладів, культурних установ, зазнають обмежень, тоді як засоби масової інформації та кіно отримують додаткові ресурси для виконання стратегічних завдань культурної дипломатії та інформаційного фронту боротьби в умовах гібридної війни з агресором. Аналіз глобальних та національних тенденцій культурної політики переконливо свідчить про те, що міжкультурний діалог у XXI столітті постає не як абстрактна гуманітарна ідея, а як практична умова розвитку людини та суспільства в умовах взаємопов'язаного світу. Дані ЮНЕСКО показують, що культуру дедалі більше визнають стратегічним ресурсом сталого розвитку, інструментом миру та безпеки, а також простором формування нових компетентностей – від креативності до соціальної чутливості. Водночас регіональні дисбаланси та нерівномірність фінансування, зокрема, на прикладі України, наголошують: без стійкої політики, здатної підтримувати культурні ініціативи та забезпечувати доступ до культурних благ, міжкультурний діалог ризикує залишатися декларативною цінністю.

На нашу думку, міжкультурну компетентність у XXI столітті слід розглядати не лише як практичну здатність адаптуватися до культурних відмінностей, а і як цінність, що визначає ставлення людини до світу, іншої культури та самого себе. Філософський підхід дає змогу виокремити міжкультурну компетентність як форму гуманістичного самовдосконалення, де здатність до діалогу, розуміння та прийняття Іншого стає критерієм особистісного та соціального розвитку. Основою такого розуміння є концепції глобальної

етики, культурного релятивізму й навіть ідей інтеркультурного діалогу Ю. Габермаса. Ці підходи наголошують на важливості розширення горизонту мислення, розпізнавання власних культурних упереджень, розвиток здатності до конструктивного порозуміння з представниками інших культур.

Пропонуємо зупинитися на філософських засадах міжкультурної компетентності. Її антропологічна основа ґрунтується на розумінні людини як соціокультурної істоти, поведінка та цінності якої формуються під впливом культури. Філософія розвитку людини XXI століття наголошує на необхідності інтеграції культурної різноманітності в процес самовдосконалення. Етичний складник міжкультурної компетентності містить ціннісне ставлення до Іншого, засноване на повазі, толерантності й готовності до співпраці, що формує базу для розвитку моральної автономії особистості та колективної відповідальності. Епістемологічний аспект указує на вміння навчатися в різних культурних контекстах та інтегрувати різні системи знань, стимулює критичне мислення, гнучкість в ухваленні рішень та адаптацію до глобалізованого світу. Міжкультурна компетентність не обмежується міжособистісним спілкуванням. Вона є інструментом соціокультурної трансформації, здатним зменшувати конфлікти, інтегрувати культурні цінності в глобальний контекст та підтримувати національну ідентичність. Основний філософський принцип міжкультурної компетентності – діалог культур. У процесі взаємодії з іншими культурами людина розширює свої когнітивні та емоційні горизонти, що веде до самовдосконалення й формування цілісної особистості. Цей підхід схожий на концепцію «третьої культури», або «культурного гібрида», де різні культурні традиції взаємодіють без асиміляції, створюючи нові цінності (дивись таблицю 1).

Таблиця 1

Засади та принципи	Зміст	Результат для людини
Антропологічна основа	Людина як соціокультурна істота; взаємодія з іншими культурами формує особистість	Усвідомлення себе, розвиток соціальної гнучкості
Етичний складник	Повага, толерантність, прийняття Іншого	Формування моральної автономії, відповідальності та емпатії
Епістемологічний аспект	Здатність інтегрувати різні культурні знання та досвід	Розвиток критичного мислення, гнучкість в ухваленні рішень
Соціокультурний і трансформаційний аспекти	Використання міжкультурної компетентності для соціальної інтеграції та збереження цінностей	Мінімізація конфліктів, інтеграція культурних цінностей у глобальні процеси
Діалог культур	Культурний діалог як основа взаєморозуміння та співтворчості	Розширення когнітивних та емоційних горизонтів, формування «третьої культури»

Уважаємо, що міжкультурну компетентність доцільно розглядати як інтегральний компонент удосконалення людини XXI століття, який проявляється на трьох взаємопов'язаних рівнях:

1. Особистісний рівень (розвиток емпатії, критичного мислення, здатності до само-рефлексії, моральної автономії та толерантності);
2. Професійний рівень (ефективна взаємодія в мультикультурних колективах, мінімізація конфліктів, інтеграція знань з різних культур у робочі процеси);

3. Соціально-культурний рівень (формування глобальної свідомості, підтримка культурної різноманітності, адаптація національних цінностей до світових тенденцій без втрати ідентичності).

На нашу думку, формування міжкультурної комунікації варто розглядати як не одноразовий акт, а тривалий складний процес. У контексті нашого дослідження викликає інтерес концепція відомого шведського дослідника в галузі міжкультурної комунікації Й. Стєра. Його підхід дає змогу розглядати міжкультурний діалог як простір саморозвитку та гуманістичного вдосконалення людини ХХІ століття, а не лише як комунікативну навичку. Дослідник відзначає, що міжкультурна компетентність має два аспекти: змістові компетентності (*content competencies*) – знання фактів про «Іншу» й «власну» культуру: історію, мову, звичаї, норми, цінності, табу тощо; та процесуальні компетентності (*processual competencies*) – здатність діяти динамічно, взаємодіючи з іншими культурами. Своєю чергою, процесуальні компетентності містять: внутрішньоособистісні (*intrapersonal*) – уміння поставити себе на місце іншого, саморефлексію, рольову гнучкість, відкритість, уміння розпізнавати культурні особливості без автоматичного оцінювання; міжособистісні (*interpersonal*) – здатність інтерпретувати невербальні сигнали, чутливість до контексту, розуміння емоцій іншого та відповідна комунікативна поведінка. Така компетентність передбачає відкритість до невизначеності, подолання етноцентризму та вміння сприймати культурну різноманітність як ресурс, а не загрозу. Й. Стєр пропонує бачення міжкультурної комунікації не як поверхневого обміну інформацією, а як онтологічного процесу становлення людини через зустріч з Іншим, що цілком відповідає гуманістичній ідеї, за якою діалог – це простір саморозвитку, де особистість вчиться мислити «через іншого» й «заради іншого». Автор підкреслює, що міжкультурна компетентність передбачає *self-reflection* – «погляд на себе ззовні». Тобто зустріч із культурним Іншим вимагає не лише знання про інші культури, а й здатність усвідомити межі власного «я», що є філософською умовою самовдосконалення. У цьому сенсі міжкультурний діалог є формою екзистенційної освіти, у якій людина стає зрілою через зустріч із відмінністю. Й. Стєр вводить поняття *axiological distance* – уміння зберігати ціннісну дистанцію щодо чужої культури. Це означає відмову від етноцентричного судження й перехід до етики поваги як здатності бачити в іншому не об'єкт оцінки, а суб'єкт рівного діалогу. Такий підхід перегукується з концепціями глобальної етики Г. Кюнга й етикою комунікації Ю. Габермаса. Міжкультурна комунікація – це етико-комунікативна практика, у якій людина розвиває здатність чути, тлумачити, розуміти іншого. Така практика формує соціальну чутливість, що є базою для сталого співіснування в глобалізованому світі [12]. Так, у філософському контексті концепція показує, що міжкультурна компетентність відповідає діалогічному самовдосконаленню людини. Процесуальність міжкультурного діалогу перетворює його на простір етичного становлення – навчання поваги, відкритості, емпатії. Людина ХХІ століття стає *homo dialogicus*, розвивається через розуміння й співбуття з Іншим. Міжкультурний діалог повинен базуватися на універсальних етичних принципах, які об'єднують різні культури – людської цінності кожної особи, етичної відповідальності за інших, діалог як інструмент глобального співіснування. Міжкультурна компетентність – це не лише практична навичка, а гуманістичне зобов'язання, форма етичного самовдосконалення.

Теорія комунікативної дії Ю. Габермаса є фундаментальною концепцією соціальної філософії та соціології, яка пояснює, як люди досягають взаєморозуміння через раціональний діалог. На відміну від інструментальної дії, спрямованої на досягнення конкретних цілей, комунікативна дія орієнтована на досягнення консенсусу та взаємного розуміння між учасниками спілкування. Основні принципи теорії дослідника, що мають пряме значення

для міжкультурного діалогу, можна узагальнити так: раціональний обмін аргументами (учасники діалогу прагнуть обґрунтувати свої твердження логічно та переконливо, що створює основу для критичного мислення і взаємного пізнання); вільна комунікація (всі сторони діалогу повинні мати рівні можливості висловлюватися, без примусу та маніпуляцій); прагнення до консенсусу (комунікаційна взаємодія спрямована на досягнення спільного розуміння, а не на перемогу однієї сторони); рівноправність учасників (кожен учасник розглядається як суб'єкт, здатний впливати на процес і результат діалогу) [13; 14]. Як відзначає Г. Бакстер, у своїй «Теорії комунікативної дії» Ю. Габермас вписує теорію «комунікативної дії» в концепцію суспільства, яку називає життєвим світом та розглядає як базову концепцію суспільства, що може бути змінена або доповнена лише з поважних причин, та стверджує, що в процесі соціальної еволюції виникають системи економічної і політичної дії, за допомогою яких дія координується наслідками егоїстичної дії, а не консенсусним розумінням [15]. Комунікативна дія Ю. Габермаса реалізується в процесуальному просторі міжкультурного діалогу, де людина не лише обмінюється інформацією, а й удосконалює власне мислення, моральну свідомість та соціальну чутливість. Вона стає активним суб'єктом навчання через взаємодію з Іншим, що і визначає її гуманістичну цінність у XXI столітті. Етика діалогу ґрунтується на ідеалі комунікативної дії як взаємному розумінні, вільному від влади та маніпуляцій.

Висновки. Міжкультурний діалог у XXI столітті постає як комунікативна взаємодія та антропологічно значущий процес, що розширює горизонти людського досвіду й сприяє формуванню культури, взаємоповаги та духовної єдності в суспільстві. Саме культура задає рамку, в якій відбувається вдосконалення сучасної людини: через здатність бачити Іншого, вступати в морально-відповідальний діалог, критично осмислювати реальність та створювати нові форми спільного буття. Філософські основи міжкультурної компетентності ґрунтуються на поєднанні моральних, епістемологічних та соціокультурних принципів, що забезпечують всебічний розвиток особистості. У цьому контексті міжкультурну компетентність можна розглядати як синтез освітнього та когнітивного, комунікативно-раціонального й етико-гуманістичного вимірів, які разом формують систему міжкультурного самовдосконалення. Однак реалізація потенціалу міжкультурного діалогу неможлива без системної підтримки на глобальному та національному рівнях. Сучасний досвід переконливо показує, що інвестиції у сферу культури є внеском у формування людяності та суспільної стійкості. Вони забезпечують розвиток духовно-інтелектуального простору, в межах якого міжкультурний діалог є не лише інструментом комунікації, а й дієвим механізмом особистісного та колективного зростання, сприяючи всебічному вдосконаленню людини XXI ст.

Список використаної літератури

1. Подра О. П., Лиса Д. С. Особливості врегулювання крос-культурних конфліктів в процесі здійснення зовнішньоекономічної діяльності. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. № 2 (9), 2023. С. 94–103. <https://doi.org/10.23939/smeu2023.02.094>
2. Adegbite I., Omisore A., Sanusi A. Influence of Socio-Cultural Environmental Factors on Business Performance. *African Journal of Social Sciences and Humanities Research*, 2023. № 6 (1), P. 100–109. <https://doi.org/10.52589/ajsshr-6ytsxznu>.
3. Hiray A., Rajhans K. Cross-cultural communication barriers to managing workforce diversity in multicultural organisations. *International Journal of Management Development*, 2022, №2(2), P. 81–101. <https://doi.org/10.1504/ijmd.2022.10047312>.

4. Chen Y. The influence of different cultures on international business negotiations & Strategies. *Highlights in Business*, 2023. Vol. 10. Pp. 161–166. <https://doi.org/10.54097/hbem.v10i.8033>
5. Чиркова Ю., Бортнікова М. Крос-культурна бізнес-взаємодія суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності: труднощі реалізації та оптимальні шляхи їх подолання. *Економіка. Фінанси. Право.*, 2022, № 11/2, С. 13–18. [https://doi.org/10.37634/efp.2022.11\(2\).3](https://doi.org/10.37634/efp.2022.11(2).3).
6. Філатова Л. Крос-культурний менеджмент в міжнародному бізнесі. *Світове господарство і міжнародні економічні відносини*, 2017, № 2, С. 8–12.
7. The Missing SDG: UNESCO Launches the First UNESCO Global Report on Cultural Policies. *UNESCO*. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/missing-sdg-unesco-launches-first-unesco-global-report-cultural-policies?hub=150011>
8. UNESCO Global Report on Cultural Policies. *UNESCO*. URL: <https://www.unesco.org/en/culture/global-report?utm>.
9. Інформаційно-аналітична довідка про бюджетне фінансування предметів відання Комітету. Комітет Верховної Ради України з питань бюджету. 2023. URL: <https://kompkd.rada.gov.ua/uploads/documents/34461.pdf>
10. Новини МКСК. Уряд заклав у бюджет на 2024 рік 10,7 млрд грн на сферу культури та медіа. 15 вересня 2023 р. Міністерство культури та стратегічних комунікацій України. URL: <https://mcsc.gov.ua/news/uryad-zaklav-u-byudzhet-na-2024-rik-107-mlrd-grn-na-sferu-kultury-ta-media/?utm>
11. Горлач П. Як повпливає скорочення бюджету на українські державні культурні інституції: Євгенія Кравчук. *Суспільне. Культура. Новини*. 18 вересня, 2024 р. URL: https://suspilne.media/culture/839101-ak-povplivae-skorocenna-budzetu-na-ukrainski-derzavni-kulturni-institucii-evgenia-kravcuk/?utm_source=chatgpt.com
12. Stier J. Internationalisation, intercultural communication and intercultural competence. *Journal of Intercultural Communication*, 2006, Vol. 6 № 1. URL: <https://doi.org/10.36923/jicc.v6i1.422>
13. Habermas J. *The Theory of Communicative Action*, Vol. 1, Reason and the Rationalization of Society. Boston Beacon press. 1984. 562 p.
14. Habermas J. *The Theory of Communicative Action. Volume 2: Lifeworld and System: A Critique of Functionalist Reason*. Jürgen Habermas; translated by Thomas McCarthy. Boston: Beacon Press, 1985, 463 p.
15. Baxter H., Basic Concepts in Habermas's. *Theory of Communicative Action*, Habermas: The Discourse Theory of Law and Democracy. Redwood City, CA, 2011; online edn. Stanford Scholarship Online, 20 June 2013). URL: <https://doi.org/10.11126/stanford/9780804769129.003.0002>

INTERCULTURAL DIALOGUE AS A SPACE FOR SELF-IMPROVEMENT IN THE 21ST CENTURY

Oksana Petinova

*State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky",
Staroportofrankovskaya St., 26, 65200, Odessa, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-1871-1201>*

Oleg Kubash

*State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky",
Staroportofrankovskaya St., 26, 65200, Odessa, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0003-1085-187X>*

The article provides a philosophical analysis of intercultural dialogue as a space for human self-improvement in the context of globalization. The authors reveal the role of culture in the formation of a humanistic worldview, spiritual security and interethnic harmony, focusing on the challenges caused by unification tendencies, cultural conflicts and the growth of global interdependence. Based on modern research on intercultural communication, cross-cultural management and global cultural policy, the key mechanisms for the formation of intercultural competence are analyzed. *The relevance* of the topic lies in the fact that globalization processes not only unite different societies, but also create a threat to cultural unification, narrowing of diversity and aggravation of value differences. In this context, intercultural dialogue appears as a tool for establishing harmonious relations between cultures and as a space in which a person develops his moral, communicative and cognitive abilities. Modern philosophical research treats intercultural interaction not only as an exchange of meanings, but also as a form of spiritual growth, which contributes to rethinking the boundaries of one's own identity and forming openness to the Other. *The aim of the article* is to philosophically substantiate intercultural dialogue as a space for self-improvement of a person in a globalized world, which integrates cultural, moral and communicative aspects of his development. *The research methodology* has a complex interdisciplinary nature and involves the integration of philosophical analysis, intercultural studies, comparative cultural policy and modern empirical data, which allows comprehensively justifying intercultural dialogue as a space for personal development and social harmonization in the 21st century. It is substantiated that intercultural dialogue acts as both a tool for mutual understanding and a factor in the moral, intellectual and emotional development of the individual. A holistic model of intercultural competence is proposed, emphasizing that the effectiveness of intercultural interaction depends on a sustainable cultural policy capable of ensuring access to cultural goods and supporting the development of national identity in a global context.

Key words: intercultural dialogue, globalization, cultural policy, intercultural communication, intercultural competence, personal self-improvement, identity, values, intercultural management, global ethics, sustainable development, cultural industries, national heritage, sociocultural integration.

Дата першого надходження рукопису до видання: 21.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 22.12.2025

Дата публікації: 30.12.2025